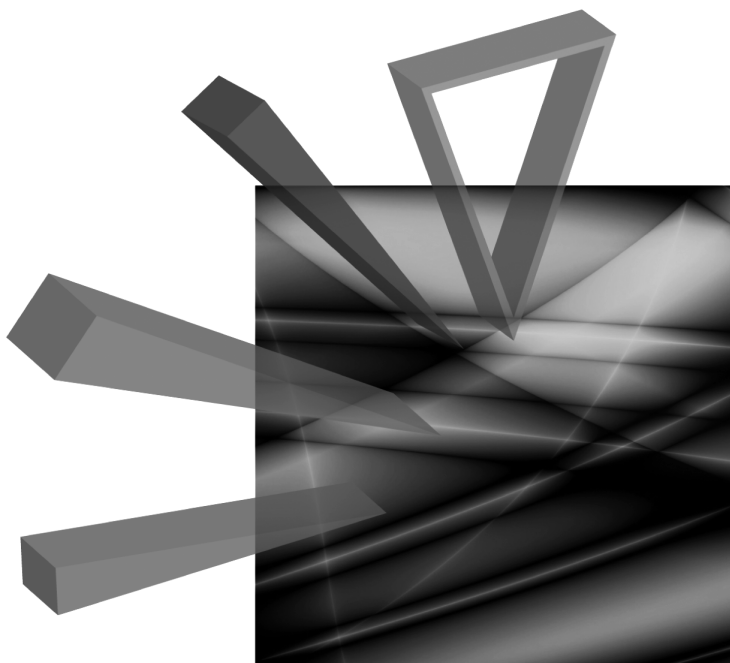

EKONOMIA ECONOMICS

4(16) • 2011

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Redaktor Wydawnictwa: *Aleksandra Śliwka*
Redaktor techniczny: *Barbara Łopusiewicz*
Korektor: *Justyna Mroczkowska*
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: *Beata Dębska*

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 2080-5977 (Ekonomia)

ISSN 1899-3192 (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Nakład: 200 egz.

Spis treści

Wstęp	9
Ewa Pancer-Cybulska: Społeczna odpowiedzialność terytorium w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju	11
Sebastian Bobowski: Ewolucja polityki spójności Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	29
Mirosława Klamut: Nowe mechanizmy realizacji spójności terytorialnej w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do roku 2020	41
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problemy konwergencji i dywergencji ekonomicznej na przykładzie krajów Unii Europejskiej, w tym Polski	57
Urszula Markowska-Przybyła: Integracja a konwergencja realna. Konwergencja regionalna w Polsce według klasycznych i alternatywnych metod badań	77
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna unijnych regionów ze względu na poziom charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	97
Małgorzata Markowska: Klasyfikacja regionów UE ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	119
Bernadeta Baran: Kierunki zmian w zakresie polityki socjalnej w krajach UE	139
Leszek Cybulski: Realizacja unijnej polityki zatrudnienia w Polsce	151
Joanna Jakubowska: Polsko-niemiecki rynek pracy po 1 maja 2011 r. – analiza sytuacji, skutki i prognozy	168
Agata Chlebicka: Kryzys modelu multikulturalizmu – przegląd wybranych problemów rynku pracy na przykładzie Holandii	180
Maciej Żmuda: Strategia Europa 2020 jako plan rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej	200
Artur Szmaciarski: Współpraca energetyczna Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej na tle unijnej polityki energetycznej	211
Alicja Lindert-Zyznarska: Instrumenty finansowe wspierania rozwoju regionów w perspektywie finansowej 2014-2020	226
Jan Borowiec: Polityka pieniężna w Polsce i w strefie euro – analiza porównawcza	238
Jarosław Czaja: Działania Rządu RP umożliwiające dostosowanie do zmienności kursów walut	254
Agnieszka Tkaczyszyn: Nowy kształt struktury instytucjonalnej nadzoru bankowego w Unii Europejskiej	272
Alina Bartosiewicz: Dokapitalizowanie instytucji finansowych w świetle przepisów o konkurencji Unii Europejskiej	288

Waldemar Piotr Gil: Międzynarodowa sprawozdawczość finansowa europejskim językiem biznesu	305
Magdalena Broszkiewicz: Proces konwergencji regulacji ładu korporacyjnego na rynkach kapitałowych krajów Unii Europejskiej	325
Wawrzyniec Michalczyk: Perspektywy przystąpienia kolejnych krajów do strefy euro	339
Marta Wincewicz-Bosy: Logistyka i eurologistyka jako elementy systemu integracji międzynarodowej w gospodarce światowej	353
Łukasz Olipra: Tanie linie lotnicze – nowa „jakość” w przewozach lotniczych w Unii Europejskiej	368
Joanna Michalczyk: Przemiany w polskim przemyśle spożywczym po akcesji do Unii Europejskiej	387
Franciszek Kapusta: Drobiarstwo mięsne w Polsce i jego powiązania z rynkiem Unii Europejskiej	398
Zbigniew Piepiora: Rola Unii Europejskiej w przeciwdziałaniu skutkom katastrof naturalnych	412
Marcin Nowik: Wpływ Traktatu Lizbońskiego na kształt współpracy rozwojowej pomiędzy Unią Europejską a krajami AKP	423
Andrzej Raszkowski: Program TACIS w państwach postsowieckich	436
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: The main directions of international co-operation in the sphere of higher education	446
Nikita Nikiforov: Политические аспекты вхождения стран Балтии в Болонский процесс	458
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – nowy wymiar studiowania. Realizacja Programu LLP Erasmus na wrocławskich uczelniach w latach 2002-2011	471

Summaries

Ewa Pancer-Cybulska: Social territorial responsibility in the light of sustainable development concept	28
Sebastian Bobowski: Evolution of EU Cohesion Policy in years 2014-2020	40
Mirosława Klamut: New mechanisms of territorial cohesion realization in “National Strategy for Regional Development during the period 2010-2020”	56
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problems of economic convergence and divergence on the example of the European Union countries, including Poland	76

Urszula Markowska-Przybyła: Integration versus real convergence. Regional convergence in Poland according to classical and alternative methods of research	96
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of EU regions with regard to innovation characteristics level (regarding INPUT)	118
Małgorzata Markowska: Classification of EU regions by the dynamics of innovation characteristics (regarding INPUT)	137
Bernadeta Baran: Directions of changes in social policy of the European Union states	150
Leszek Cybulski: Accomplishment of the European Union's employment policy in Poland	167
Joanna Jakubowska: Polish-German labour market after May 1, 2011 – analysis of the situation, implications and forecasts	179
Agata Chlebicka: Crisis of multiculturalism – an overview of labour market's chosen problems on the example of the Netherlands	198
Maciej Żmuda: Europe 2020 strategy as a plan of socio-economic growth of the European Union	210
Artur Szmaciarski: Energy cooperation of the European Union and the Russian Federation against the background of EU energy policy	225
Alicja Lindert-Zyznarska: Financial instruments supporting regional development in the financial perspective 2014-2020	237
Jan Borowiec: Monetary policy in the euro zone and in Poland – a comparative analysis	253
Jarosław Czaja: Actions of Polish government enabling the adjustment to volatility of exchange rates	271
Agnieszka Tkaczyszyn: New shape of institutional structure of banking supervision in the European Union	287
Alina Bartosiewicz: Recapitalisation of financial institutions in the light of the European Union competition law	304
Waldemar Piotr Gil: International financial reporting as the European business language	324
Magdalena Broszkiewicz: Convergence process of corporate governance regulations on capital markets of the European Union member states	337
Wawrzyniec Michalczyk: Perspectives of accession another countries accession to the euro zone – an overview	352
Marta Wincewicz-Bosy: Logistics and eurologistics as the elements of the system of international integration in the global economy	367
Łukasz Olipra: Low cost airlines – a new “quality” in the air transport in the European Union	386
Joanna Michalczyk: Changes in Polish food industry after the accession to the European Union	397

Franciszek Kapusta: Poultry meat production in Poland and its relation with the European Union market	411
Zbigniew Piepióra: The role of the European Union in counteracting the results of natural disasters	422
Marcin Nowik: The impact of the Lisbon Treaty on the EU – ACP states development cooperation	435
Andrzej Raszkowski: TACIS programme in post-Soviet countries	445
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: Główne determinanty międzynarodowej współpracy w zakresie szkolnictwa wyższego	457
Nikita Nikiforov: Political aspects of joining the Bologna Process by the Baltic states	470
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – new dimension of studying. Implementation of LLP Erasmus at Wrocław's universities in 2002-2011	489

Wawrzyniec Michalczyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PERSPEKTYWY PRZYSTĄPIENIA KOLEJNYCH KRAJÓW DO STREFY EURO

Streszczenie: Autor podejmuje próbę wskazania podstawowych determinant ewentualnych dalszych rozszerzeń strefy euro. Analizuje wypełnianie kryteriów konwergencji przez kraje UE nieposługujące się jeszcze wspólnym pieniądzem i możliwości ich spełnienia w najbliższym czasie. Zastanawia się także nad innymi przesłankami, w tym społecznymi i politycznymi, i dochodzi do wniosku, że przyjęcie kolejnych krajów do unii walutowej może zostać istotnie opóźnione.

Słowa kluczowe: strefa euro, integracja monetarna, kryteria konwergencji.

1. Wstęp

Strefa euro od czasu jej utworzenia w roku 1999 była już rozszerzana pięciokrotnie. W 2001 r. dołączyła do niej Grecja, w 2007 r. – Słowenia, w 2008 r. – Cypr i Malta, rok później – Słowacja i wreszcie w 2011 r. – Estonia. Powiększanie obszaru, na którym przedsiębiorstwa i konsumenci posługują się wspólnym pieniądzem, jest wpisane w logikę integracji europejskiej, która zakłada stopniową eliminację wszelkich barier – w tym konieczności wymiany jednej waluty na drugą – w funkcjonowaniu wspólnego rynku. Choć zgodnie z tym podejściem Traktat z Maastricht nałożył na kraje członkowskie Unii Europejskiej obowiązek dążenia do szybkiego przyjęcia euro, to jednak w roku 2011 wciąż 10 państw (Bułgaria, Czechy, Dania, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Szwecja, Węgry i Wielka Brytania) ma swoje pieniądze narodowe. Taki podział jednolitego rynku europejskiego wynika z kilku głównych przesłanek – do najważniejszych należy wynegocjowanie przez Wielką Brytanię i Danię tzw. klauzuli *opt-out* w Traktacie z Maastricht, która pozwala im na przystąpienie do strefy euro w dogodnym dla siebie momencie, brak poparcia dla integracji monetarnej w niektórych państwach UE (np. w Szwecji), a także niemożność wypełnienia przez kraje kryteriów decydujących o akcesji do obszaru wspólnej waluty.

Celem niniejszego opracowania jest zasygnalizowanie podstawowych determinant, które mogą zdecydować o perspektywach dalszego poszerzania strefy euro w najbliższych latach. Aby go osiągnąć, posłużono się najbardziej podstawowymi metodami badawczymi nauk ekonomicznych, tj. krytyczną analizą opisową i analizą statystyczną. Jako okres badawczy przyjęto w przypadku tendencji krótkookresowych drugą połowę roku 2010 (czerwiec-listopad), a długookresowych – lata 2008-2010, w jednym przypadku cofając się nawet do roku 2005. Przytoczono także prognozy na lata 2011-2012.

2. Warunki formalne i faktyczne

Warunki formalne pełnego udziału w Unii Gospodarczej i Walutowej, określane mianem kryteriów konwergencji nominalnej, są powszechnie przedstawiane i analizowane w literaturze nie tylko ekonomicznej, ale także chociażby prawniczej. Na potrzeby niniejszego opracowania warto je jednak przypomnieć, wskazując szczególnie doświadczenia odnośnie do ich interpretacji przez organy wspólnotowe. Należy także wyraźnie podkreślić, że przytoczone poniżej kryteria formalne stanowią z makroekonomicznego punktu widzenia jedynie wymogi wstępne, niejako warunki konieczne efektywnego funkcjonowania kraju w ramach strefy wspólnej waluty. Niezależnie jednak od ich interpretacji czy zaostrzania przez władze UE nie są to jednak w żadnym razie warunki wystarczające. W dostępnej literaturze ekonomicznej wyraźnie podkreśla się bowiem konieczność osiągnięcia (*ex ante* lub *ex post*) przede wszystkim konwergencji realnej, którą w uproszczeniu można określić jako podobieństwo struktur gospodarczych – czyli ich cykli koniunkturalnych, poziomu dochodów, wydajności, elastyczności cen i płac itd. (por. np. [Frankel 2005, s. 9; Borowski 2000, s. 25; Kurkowiak 2008, s. 59; Tchorek 2008, s. 33; Pronobis 2008, s. 58]).

Pierwszy z warunków formalnych określonych w Traktacie z Maastricht – bo to on jest ich źródłem i główną podstawą prawną – stanowi o konieczności osiągnięcia przez dany kraj „wysokiego stopnia stabilności cen”¹. W praktyce zostało to przełożone na wskaźnik ilościowy w postaci miernika inflacji HICP (*Harmonized Index of Consumer Prices*), który nie może przekraczać wartości referencyjnej. Ta z kolei jest kalkulowana jako powiększona o 1,5 punktu procentowego średnia arytmetyczna średniorocznego tempa wzrostu cen w trzech krajach o najbardziej stabilnych cenach w całej (!) Unii Europejskiej².

Na podkreślenie zasługuje fakt, że sformułowanie „o najbardziej stabilnych cenach” zawarte w traktacie w praktyce nie oznacza tego samego, co „o najniższym tempie wzrostu cen”. Co istotne bowiem, przy wyborze trzech państw do kalkulacji wartości kryterium nie są brane pod uwagę kraje o znacznie odstającej w dół stopie

¹ Art. 121 ust. 1 *Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* (OJ C 321, 29.12.2006, s. 37).

² Art. 1 Protokołu w sprawie kryteriów określonych w artykule 121 *Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* dołączonego do *Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską*.

inflacji, zwłaszcza jeśli jest ona ujemna. Początkowo (tj. przed 2009 r.) przyjmowano zasadę, że kraje z deflacją (choćby niewielką) automatycznie wykluczane są z listy krajów „o najbardziej stabilnych cenach”, jednak w obliczu globalnego kryzysu gospodarczego i związanej z nim powszechności deflacji w krajach strefy euro uznano, że chwilowe ujemne tempo wzrostu cen jest dopuszczalne, pod warunkiem że nie odbiega istotnie od średniego europejskiego poziomu³.

Taka ewolucja podejścia do pojęcia stabilności cen przy jednoczesnym braku jego jednoznacznej wykładni ilościowej zasługuje na krytykę, co sprawia, że kryterium inflacyjne w zależności od potrzeb politycznych może być w przyszłości łagodzone lub zaostrzane. Bieżąca sytuacja makroekonomiczna, prognoza prawdopodobnego czasu trwania deflacji czy jeszcze bardziej subiektywna ocena „istotności” odbiegania tempa wzrostu cen w danym kraju od średniej europejskiej stanowią bowiem wygodne uzasadnienie dla odrzucenia bądź wzięcia pod uwagę danego kraju przy kalkulacji wartości referencyjnej, co będzie wpływać na możliwość dołączenia kolejnych państw do strefy euro. Dodatkowo trudno znaleźć rozsądną przyczynę tego, że przy obliczaniu poziomu kryterium inflacyjnego bierze się pod uwagę wszystkie kraje Unii Europejskiej – a więc nie tylko te, które należą do strefy euro, i nawet nie wyłącznie te, które w ogóle planują do niej przystąpić w dającym się przewidzieć terminie.

Warunki akcesu do strefy wspólnego pieniądza dotyczą także innej ważnej dziedziny polityki makroekonomicznej, jaką jest polityka budżetowa. Kraj nie może bowiem być objęty tzw. procedurą nadmiernego deficytu, a jego finanse publiczne powinny być stabilne⁴. Oznacza to nałożenie limitu na dwa wskaźniki: na deficyt tzw. sektora *general government* (tj. rządu centralnego, samorządu oraz ubezpieczeń społecznych), który jest równy 3% PKB, oraz na dług tegoż sektora – w wysokości 60% rocznego PKB⁵. Co jednak warte odnotowania, warunek ten nie jest określony w tak kategoriyczny sposób jak inflacyjny, ponieważ w przypadku przekroczenia dopuszczalnych pułapów deficytu czy długu kryterium może zostać uznane za spełnione przez organy Wspólnoty, jeśli wykazana zostanie tendencja spadkowa czy wyjątkowość lub tymczasowość zbyt wysokiego stanu miernika⁶. Z tego złagodzenia podejścia do wypełniania kryterium fiskalnego korzystano do tej pory szczególnie często przy ocenie poziomu długu publicznego. W momencie

³ Znajduje to swoje odzwierciedlenie w takich oficjalnych publikacjach, jak: [*Convergence Report 2004...* 2004, s. 20; *Convergence Report May 2004...* 2008, s. 8; *Convergence Report 2010...* 2010, s. 36; *Convergence Report May 2010...* 2010, s. 9-10]. Por. także: [*Raporty o konwergencji 2010...* 2010, s. 1-3].

⁴ Art. 121 ust. 1 i art. 104 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską; art. 2 Protokołu w sprawie kryteriów określonych w artykule 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁵ Art. 1 Protokołu w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁶ Art. 104 ust. 2 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

tworzenia strefy euro w 1999 r. jedynie trzy przystępujące do niej kraje (Finlandię, Luksemburg i Francję) w roku referencyjnym (1997) charakteryzowała wartość zadłużenia nieprzekraczająca 60% rocznego PKB, a w przypadku trzech z nich (Belgii, Grecji i Włoch) – była nawet wyższa niż 100% [*Convergence Report...* 1998, s. 25]. Podobnie było w przypadku Malty i Cypru, gdzie w roku odniesienia (2006) dług publiczny w relacji do PKB wynosił odpowiednio 66,5 i 65,3% [*Convergence Report May 2007... 2007*, s. 34 i 50].

Traktat z Maastricht wskazuje także, że kraj, który zamierza przyjąć wspólną walutę, powinien wykazać „poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata”⁷. Oznacza to formalne włączenie danej waluty do systemu ERM2, niedokonywanie z własnej inicjatywy dewaluacji i utrzymywanie kursu w przedziale $\pm 15\%$ (teoretycznie może on zostać także zawężony) względem wyznaczonej relacji centralnej. Dodatkowo przepisy wymagają, aby dokonywało się to „bez poważnych napięć”⁸ – co sprawia, że przy ocenie wahań kursu brana pod uwagę jest nie tylko ich wielkość absolutna, ale także wpływ czynników kursotwórczych (np. dysparytet stóp procentowych) oraz skala i skuteczność interwencji walutowych [*Convergence Report May 2008... 2008*, s. 12]. W przypadku kryterium kursowego można znów zatem wskazać na dość duże pole do subiektywnej czy jakościowej (a nawet wręcz dowolnej) interpretacji. Oficjalne publikacje i praktyka wskazują tu na ogólną tendencję, że władze unijne są bardziej „wrozumiałe” względem ewentualnej (nawet długotrwałej) aprecjacji, pod warunkiem że nie przekracza ona wyznaczonego limitu; brak jest natomiast takich obserwacji odnośnie do deprecjacji (co może wskazywać na jej mniej łagodne traktowanie – jako zjawiska w wiadomy sposób godzącego w interesy państw trzecich)⁹.

Kolejne postanowienia dotyczą poziomu stopy procentowej. Zgodnie z traktatem kraj aspirujący do strefy euro powinien wykazać „trwały charakter konwergencji”¹⁰ przez odpowiedni poziom długoterminowych stóp procentowych. Oznacza to w praktyce, że rentowność dziesięcioletnich (lub innych miarodajnych) rządowych papierów wartościowych nie może być wyższa od wartości referencyjnej. Jej wysokość określona jest jako średnia stóp procentowych w tych samych krajach, które są brane pod uwagę przy ustalaniu kryterium inflacyjnego (czyli trzech o najbardziej stabilnych cenach), powiększona o dwa punkty procentowe¹¹.

⁷ Art. 121 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁸ Art. 3 Protokołu w sprawie kryteriów określonych w artykule 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁹ Por. np. [Backé, Thimann 2004, s. 6; Bąk 2008, s. 19; Borowski, Brzoza-Brzezina, Szpunar 2003, s. 23; Schadler 2005, s. 7 i 84; Deroose, Baras 2005, s. 137 i inne].

¹⁰ Art. 121 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

¹¹ Art. 4 Protokołu w sprawie kryteriów określonych w artykule 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

Co należy podkreślić, konkretne wartości liczbowe konstytuujące kryteria konwergencji (1, 5, 2, 3, 60, 15%) nie zostały umieszczone w zasadniczej części Traktatu z Maastricht, ale w dołączonych protokołach. To może wskazywać, że zamierzeniem sygnatariuszy było zapewnienie pewnej dozy ich elastyczności i wskazanie ewentualnej możliwości ich korekty w przyszłości – nowelizacja bowiem protokołów pod względem proceduralnym i politycznym może być łatwiejsza niż całego traktatu (por. [Sobczyński 2003, s. 34-35]).

Warto wspomnieć jeszcze o konieczności dostosowania prawodawstwa danego kraju (szczególnie dotyczącego funkcjonowania banku centralnego, emisji pieniądza czy organizacji polityki pieniężnej) do przepisów traktatowych i statutu Europejskiego Banku Centralnego, zwłaszcza w zakresie niezależności władz monetarnych¹². Zgodność ustawodawstwa jest również warunkiem koniecznym przystąpienia do strefy euro, stąd jest traktowana jako dodatkowe kryterium konwergencji.

3. Wypełnianie kryteriów konwergencji

Jeśli chodzi o kryteria monetarne, to w drugiej połowie roku 2010 większych problemów z ich wypełnianiem nie miały jedynie Czechy i Dania (tab. 1). Oba te kraje

Tabela 1. Wypełnianie kryterium inflacyjnego i stóp procentowych przez kraje UE spoza strefy euro w okresie czerwiec-listopad 2010 r.

Wyszczególnienie	Wskaźnik											
	średnioroczna stopa inflacji						średnioroczna rentowność obligacji długoterminowych					
	miesiące											
	VI	VII	VIII	IX	X	XI	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Bułgaria	1,6	1,8	2,0	2,3	2,5	2,8	6,7	6,5	6,4	6,3	6,1	6,1
Czechy	0,3	0,4	0,6	0,7	0,9	1,1	4,4	4,3	4,2	4,0	3,9	3,9
Dania	1,4	1,5	1,6	1,8	1,9	2,1	3,4	3,4	3,3	3,2	3,1	3,0
Litwa	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	1,0	9,8	9,0	8,2	7,5	6,7	5,9
Łotwa	-1,6	-1,8	-2,0	-1,9	-1,8	-1,5	12,4	12,1	11,9	11,6	11,3	10,9
Polska	3,5	3,3	3,1	2,9	2,8	2,7	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	5,8
Rumunia	4,6	4,8	5,0	5,2	5,5	5,8	8,8	8,4	8,1	7,7	7,6	7,5
Szwecja	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	3,2	3,1	3,1	3,0	2,9	2,9
Węgry	5,2	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8	7,6	7,5	7,4	7,3	7,3	7,3
Wlk. Brytania	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,2	3,6	3,6	3,5	3,5	3,4	3,4
Wartość referencyjna	1,5	1,7	1,9	2,1	2,2	2,3	6,3	6,3	6,4	6,0	6,6	6,3
Strefa euro	0,7	0,9	1,0	1,2	1,4	1,5	3,7	3,7	3,6	3,6	3,6	3,6

Zacieniowano liczby równe wartości referencyjnej lub niższe od wartości referencyjnej (kryterium spełnione).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych [Eurostatu; „Monitor Konwergencji Nominalnej” 2010 i 2011].

¹² Art. 108 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

jednak charakteryzowało rosnące tempo inflacji, w przypadku Danii w listopadzie prawie do poziomu wartości referencyjnej. Warunek odpowiednio niskiego tempa wzrostu cen spełniony był dodatkowo na Litwie i na Łotwie (tu występowała nawet deflacja) oraz – od września – w Szwecji. Stopa inflacji w Bułgarii nieznacznie przewyższała wartość odniesienia, podobnie zresztą jak pod koniec roku w Polsce, niezbyt wysoka była również w Wielkiej Brytanii. Te tendencje w połączeniu z rosnącą (z 1,5% w czerwcu do 2,3% w listopadzie) wartością odniesienia sprawiają, że przypuszczalnie wszystkie te osiem krajów w nieodległej przyszłości mogłyby wypełnić kryterium odpowiednio niskiego tempa wzrostu cen. Natomiast w przypadku Rumunii i Węgier wskaźnik ten osiągał poziom 5-6%, co przekraczało poziom referencyjny aż o ok. 3-3,5 punktu procentowego i raczej nie dawało nadziei na szybkie spełnienie kryterium inflacyjnego.

Kryterium stóp procentowych w drugiej połowie roku 2010, poza Czechami i Danią, wypełniała również Polska, Szwecja i Wielka Brytania (tab. 1). Warto dodać, że te dwa ostatnie kraje nie miały z tym właściwie żadnego problemu (różnica względem wartości odniesienia wynosiła ok. 3 punktów procentowych). Pod koniec roku do państw spełniających warunek odpowiednio niskiej rentowności papierów długoterminowych dołączyły Bułgaria i Litwa. Był to efekt ogólnej tendencji malejącej w zakresie tego wskaźnika we wszystkich analizowanych krajach. Jednak pomimo występowania tego zjawiska, w listopadzie wciąż wartość referencyjną przekraczała Łotwa (różnica aż o ponad 4,5 punktu procentowego) oraz Rumunia i Węgry – o ok. 1 punktu procentowego, co daje nadzieję na wypełnienie tego kryterium w niedalekiej przyszłości.

W zakresie kryteriów fiskalnych wyniki państw spoza strefy euro (zresztą nie tylko ich) wyglądają bardzo mizernie (tab. 2). Pomimo że poza Węgrami i Wielką Brytanią wszystkie te państwa charakteryzuje dług sektora *general government* poniżej maksymalnego dozwolonego pułapu (60% rocznego PKB), to w 2009 r. warunku dotyczącego salda budżetowego (minimum -3% PKB) poza Szwecją i Danią nie spełniało żadne państwo z tej grupy. Co więcej, we wszystkich systemach gospodarczych UE spoza obszaru wspólnego pieniądza zadłużenie publiczne wykazywało tendencję rosnącą (także – oprócz Szwecji – w zakresie przewidywań na 2010 r.), co groziło szybkim przekroczeniem dopuszczalnego limitu. Prognozy Komisji Europejskiej na rok 2010 wskazywały także na jedynie niewielką poprawę sytuacji w zakresie deficytu sektora *general government* (w większości przypadków nieprzekraczającą 1% PKB), a w Danii i w Polsce – nawet na dalsze pogorszenie wyniku [*General Government...* 2011, s. 154-155, 166-167].

Na przełomie roku 2010 i roku 2011 jedynie trzy kraje spośród analizowanej dziesiątki spełniały kryterium kursowe, tj. Dania, Litwa i Łotwa, gdyż tylko one formalnie należały do systemu ERM2, a kursy ich walut nie odchodziły się od ustalonego parytetu o więcej niż 1% (tab. 3). W przypadku pozostałych państw, gdyby za relację centralną przyjąć średnią wartość dziennego kursu rynkowego z ostatnich dwóch lat (2009-2010), to również warunek odpowiedniej stabilności należy uznać za spełniony. Warto jednak podkreślić, że w przypadku Polski i Szwecji

prawie całe dopuszczalne pasmo byłoby wykorzystane – amplituda wahań średniego kursu dziennego w przypadku tych dwóch krajów wyniosła bowiem odpowiednio aż ok. 23% i ponad 26%. Widać tu także istotną korelację pomiędzy wdrożonym reżimem kursowym a skalą odchyień; potwierdzają to także wartości miernika ERV¹³ w okresie czerwiec-listopad 2010 r. Co ważne, wskaźnik ten dla poszczególnych walut wykazuje tendencję spadkową, a to może wskazywać na pewne długookresowe uspokojenie sytuacji na rynkach walutowych po burzliwym okresie okołokryzysowym z przełomu lat 2008 i 2009.

Tabela 2. Wypełnianie fiskalnych kryteriów konwergencji przez kraje UE spoza strefy euro w latach 2008-2010

Wyszczególnienie	Wskaźnik					
	saldo budżetowe w relacji do PKB			dług publiczny w relacji do PKB		
	2008	2009	2010 - prognoza	2008	2009	2010 - prognoza
Bułgaria	1,7	-4,7	-3,8	13,7	14,7	18,2
Czechy	-2,7	-5,8	-5,2	30,0	35,3	40,0
Dania	3,2	-2,7	-5,1	34,1	41,5	44,9
Litwa	-3,3	-9,2	-8,4	15,6	29,5	37,4
Łotwa	-4,2	-10,2	-7,7	19,7	36,7	45,7
Polska	-3,7	-7,2	-7,9	47,1	50,9	55,5
Rumunia	-5,7	-8,6	-7,3	13,4	23,9	30,4
Szwecja	2,2	-0,9	-0,9	38,2	41,9	39,9
Węgry	-3,7	-4,4	-3,8	72,3	78,4	78,5
Wlk. Brytania	-5,0	-11,4	-10,5	52,1	68,2	77,8
Strefa euro	-2,0	-6,3	-6,3	69,7	79,1	84,1

* prognoza.

Zacieniwano liczby równe wartości referencyjnej lub niższe od wartości referencyjnej (kryterium spełnione).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [General Government... 2011, s. 154-155, 166-167].

Warto jeszcze wskazać na powszechną w długim okresie tendencję aprecjacyjną wśród większości analizowanych walut. Jeśli odrzuci się kraje o innych niż płynny reżimach walutowych i weźmie pod uwagę średnie kursy miesięczne, to w ciągu ostatnich lat można zaobserwować wyraźny trend wzrostowy w zakresie relacji wymiennych środków płatniczych państw Unii Europejskiej (rys. 1). W kontekście wspomnianego oscylowania przez waluty niektórych krajów na granicy dopuszczalnego przez kryterium konwergencji pasma wahań stwarza to ryzyko jego przekroczenia i ewentualne trudności w wypełnieniu warunku kursowego.

¹³ Miernik ERV (*Exchange Rate Volatility*) stanowi odchylenie standardowe prognozowanych – na podstawie obserwacji bieżących, np. z ostatniego miesiąca – zmian kursu względem euro w najbliższym roku. Jest on używany przez Europejski Bank Centralny do oceny stabilności kursów walut krajów UE.

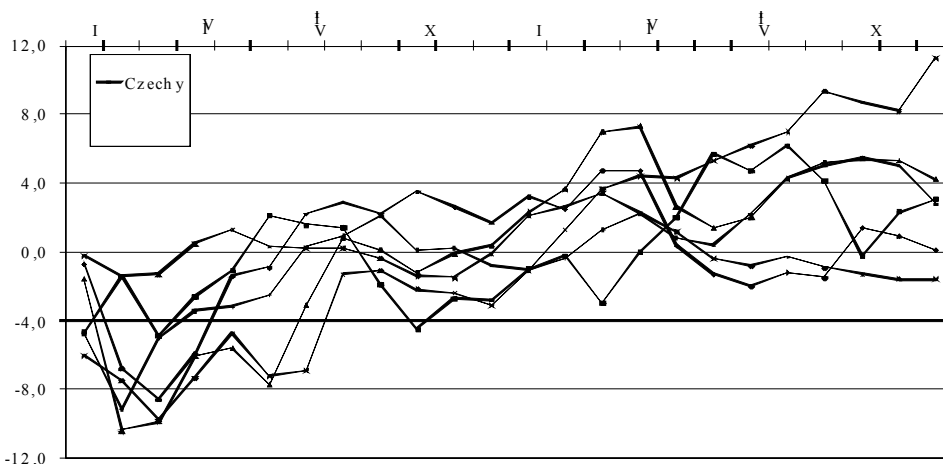
Tabela 3. Wypełnianie kursowego kryterium konwergencji przez kraje UE spoza strefy euro

Kraj	Reżim kursowy	ERM2	Miernik ERV (miesięczny) w 2010 r.						Maksymalne odchylenie*	
			VI	VII	VIII	IX	X	XI	+	-
Bułgaria	izba walutowa	NIE	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	brak	0,01
Czechy	kurs płynny niezależny	NIE	6,6	5,2	2,9	2,9	3,5	3,9	5,94	12,32
Dania	kurs stały ($\pm 2,25\%$)	TAK	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,31	brak
Litwa	izba walutowa	TAK	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	brak	brak
Łotwa	kurs stały ($\pm 1\%$)	TAK	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	0,4	0,93	1,00
Polska	kurs płynny niezależny	NIE	14,5	8,8	8,7	6,5	8,1	9,7	8,49	14,74
Rumunia	kurs płynny kierowany	NIE	7,0	5,4	3,7	4,6	4,0	3,1	4,73	3,38
Szwecja	kurs płynny niezależny	NIE	6,7	6,6	6,5	6,5	7,1	7,1	12,42	13,98
Węgry	kurs płynny niezależny	NIE	20,2	16,5	11,1	8,6	9,0	9,1	6,10	12,20
Wlk. Brytania	kurs płynny niezależny	NIE	9,5	7,8	7,1	10,4	9,6	7,7	7,89	9,02

* maksymalne odchylenie dziennego średniego kursu rynkowego od kursu centralnego ERM2 lub średniej z dwóch lat w okresie 2009-2010 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 10.01.2011] i [De Facto... 2011; „Monitor Konwergencji Nominalnej” 2010 i 2011; *Convergence Report May 2010...* 2010, s. 155 i 180; Internet 1].

Jeśli chodzi o ostatnie kryterium konwergencji, czyli zgodność narodowego ustawodawstwa dotyczącego polityki pieniężnej i banku centralnego z przepisami wspólnotowymi, to organy unijne (Europejski Bank Centralny, Komisja Europejska) w swoich oficjalnych publikacjach regularnie oceniają jego wypełnianie przez osiem z analizowanych w niniejszym opracowaniu krajów (Wielka Brytania i Dania ze względu na klauzulę *opt-out* nie są objęte ewaluacją).

Rys. 1. Odchylenie średnich miesięcznych płynnych kursów walut krajów UE względem euro w latach 2009-2010 od średniego poziomu w tym okresie (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 10.01.2011].

W przypadku Bułgarii wskazywanych jest wiele niezgodności, głównie dotyczących integracji bułgarskiego banku centralnego z Europejskim Systemem Banków Centralnych i niezależności władz; większość z nich ma zostać zniwelowana przez przygotowywaną przez naczelne organy bułgarskie nowelizację prawa. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku Czech, tu jednak należy odnotować bierność władz, które nie podejmują w tej sprawie obecnie żadnej stanowczej inicjatywy legislacyjnej. Analiza prawa łotewskiego także wskazuje na istniejące od wielu lat pewne niezgodności z przepisami traktatowymi, które pomimo nowelizacji w 2009 r. nie zostały istotnie ograniczone. Również prawodawstwo węgierskie – w niewielkim zakresie znowelizowane w roku 2010 – nadal wymaga znacznej liczby głębokich poprawek w celu dostosowania go do wymogów traktatowych. Komisja Europejska i EBC wskazują także na wiele niezgodności w prawie polskim, rumuńskim i szwedzkim, a także na brak jakichkolwiek działań dostosowawczych w tych krajach w ciągu ostatnich kilku lat. Natomiast najbardziej dopasowane do wymogów wspólnotowych przepisy w zakresie zasad funkcjonowania banku centralnego i polityki pieniężnej wdrożyła Litwa. W 2008 r. organy UE uznały pełną zgodność w tym zakresie, jednak wprowadzone później poprawki norm prawnych spowodowały, że w 2010 r. stwierdzono pewne odstępstwa, jeśli chodzi o niezależność litewskich władz monetarnych [*Convergence Report May 2010...* 2010, s. 302-349; *Convergence Report 2010....* 2010, s. 45-46, 63-64, 99-100, 121, 137-139, 157-159, 177-179, 197-198].

Podsumowując, warto przypomnieć, że globalny kryzys, który dotarł w połowie 2008 r. do Europy, wywarł istotny wpływ zarówno na kształtowanie mierników, które są oceniane przez kryteria konwergencji, jak i na poziom wartości referencyjnych tych kryteriów. Mianowicie w przypadku warunku inflacyjnego wartość odniesienia spadła do poziomu 1% w marcu 2010 r. [*Convergence Report May 2010...* 2010, s. 9]. To spowodowało – paradoksalnie – że największe problemy z wypełnieniem tego kryterium miały zasadniczo kraje, których gospodarka okazała się najbardziej odporna na kryzys (np. Polska). W ich przypadku bowiem odnotowano najmniejszy spadek (w związku z recesją) stopy inflacji i pozostanie jej poza dopuszczalnym limitem. Podobna tendencja podczas kryzysu (istotny spadek wartości referencyjnej i niewielkie zmniejszenie wskaźnika w krajach najmniej dotkniętych kryzysem) występowała także w zakresie długoterminowej stopy procentowej. W 2010 r. jednak sytuacja w zakresie kryteriów monetarnych zaczęła wracać do normy. Inny – zarówno w charakterze, jak i jeśli chodzi o horyzont czasowy – był jednak wpływ światowego kryzysu na kryteria fiskalne. Jak już wskazywano wcześniej, nastąpiło gwałtowne pogorszenie sald finansów publicznych i szybki wzrost długu. W 2009 r. deficyty budżetowe jedynie sześciu krajów UE (Danii, Niemiec, Estonii, Luksemburga, Finlandii i Szwecji [Eurostat]) nie przekraczały dopuszczalnego maksimum 3% PKB, a dług publiczny każdego z dwudziestu siedmiu państw zwiększył się w porównaniu z 2008 r.

4. Inne uwarunkowania akcesji do strefy euro

Oprócz podstawowych determinant warunkujących akcesję do strefy wspólnego pieniądza, jakimi są możliwości spełnienia formalnych warunków traktatowych, należy także wspomnieć o innych przesłankach, które wpływają na ewentualne przyjęcie pieniądza europejskiego przez kolejne kraje UE. Pierwszą z nich jest tradycyjny już eurosceptycyzm Wielkiej Brytanii (a także Danii i Szwecji). Wpływają na to względy historyczne, do których należą głównie trudności polityczne w początkach integracji z Wspólnotą Europejską, problemy gospodarcze związane z utrzymywaniem stałego kursu funta względem dolara, a później marki, czy wreszcie niespełna trzyletni pobyt tego kraju w systemie stabilizowania kursów na początku lat 90. zakończony kryzysem walutowym [Wajda-Lichy 2007, s. 47-61]. Istotne są także przesłanki ekonomiczne, sprowadzające się do uznania, że w przypadku gospodarki brytyjskiej korzyści z integracji walutowej (głównie w sferze wymiany międzynarodowej i funkcjonowaniu wspólnego rynku) byłyby mniejsze niż koszty i zagrożenia z niej wynikające, w tym przede wszystkim utrata autonomii monetarnej i kursu walutowego jako instrumentu dostosowawczego. Obserwacja bieżących trudności strefy euro, związanych z kryzysem fiskalnym w Grecji i w kolejnych państwach członkowskich, z pewnością przyczynia się do umocnienia takiego podejścia do procesów integracji walutowej w Europie. W przypadku Danii i Szwecji przesłanki ostrożności w kwestii wspólnego pieniądza są podobne i dodatkowo poparte przeprowadzonymi referendum (odpowiednio w 2000 r. i 2003 r.), których wyniki były negatywne.

Spoleczne nastawienie do problematyki akcesji do strefy euro jest zresztą niezbyt przychylne także w pozostałych krajach UE nieposługujących się wspólnym pieniądzem. Jedynym państwem, w którym podczas badania przeprowadzonego na zlecenie Komisji Europejskiej we wrześniu 2010 r. poparcie dla integracji monetarnej zadeklarowało więcej niż 50% społeczeństwa, jest Rumunia; zwolennicy euro mają przewagę nad jego przeciwnikami jeszcze na Węgrzech i w Bułgarii. W przypadku krajów przyjętych do UE w 2007 r. należy jednak odnotować tendencję spadkową tego wskaźnika. W Czechach i na Litwie z kolei niechęć do wspólnego pieniądza deklaruje ok. 60% społeczeństwa. Warto na marginesie zaznaczyć, że pytanie dotyczące stanowiska wobec euro w przytaczanym badaniu nie było sformułowane – jak można się spodziewać – „czy jest Pan/Pani za czy przeciw wprowadzeniu wspólnego pieniądza”, lecz ujęto je dość przewrotnie: „czy jest Pan/Pani szczęśliwy/a, że euro może zastąpić walutę narodową” [Introduction of the Euro... 2010, s. 44 i 88].

Należy odnotować, że największe słabości integracji monetarnej w Europie zostały, jak się wydaje, uwidocznione przez globalny kryzys gospodarczy. Rezygnacja z własnych walut narodowych, przynajmniej częściowo autonomicznej polityki monetarnej i płynnego kursu walutowego jako amortyzatora egzogenicznych szo-

ków gospodarczych – przy braku efektywnych alternatywnych mechanizmów dostosowawczych – przyczyniła się do szybkiego rozprzestrzenienia kryzysu po całej strefie euro. Utrata równowagi fiskalnej przez Grecję w konsekwencji doprowadziła do trudności budżetowych również w wielu innych krajach. Te negatywne zjawiska i doświadczenia z jednej strony z pewnością wpływają i będą wpływać na decyzje krajów, które znajdują się obecnie poza obszarem wspólnego pieniądza, o ewentualnej akcesji do niego, a z drugiej – na mniej entuzjastyczne nastawienie państw strefy euro względem przyjmowania nowych członków (zwłaszcza krajów o wciąż niezreformowanych finansach publicznych).

Z drugiej strony, udzielenie w roku 2010 pomocy Grecji i Irlandii (a także stworzenie specjalnego funduszu do takich celów) spowodowało, że w zapomnienie poszła obowiązująca poprzednio zasada, że każdy kraj strefy euro jest sam odpowiedzialny za swoje zobowiązania budżetowe (por. [Gostomski 2010, s. 83; *Kryzys grecki...* 2010, s. 22]). To z kolei sprawia, że państwa należące obecnie i w przyszłości do obszaru wspólnego pieniądza, zwłaszcza te o tradycyjnie słabszej dyscyplinie fiskalnej, mogą zyskać na wiarygodności – dzięki zacieśnieniu współpracy także na płaszczyźnie finansów publicznych i stworzeniu możliwości wsparcia w sytuacji trudności ze zrównoważeniem budżetu. Stanowić to może bodziec do większej determinacji w dążeniu do akcesji do strefy euro i w przeprowadzaniu reform fiskalnych (przynajmniej w okresie ewaluacji w zakresie kryteriów konwergencji).

Tabela 4. PKB *per capita* według PPS w krajach UE spoza strefy euro w latach 2005-2010 (w % PKB *per capita* w strefie euro)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009
Bułgaria	32,9	34,5	36,7	39,8	bd.
Czechy	68,7	69,7	72,4	73,7	75,0
Dania	111,6	112,3	111,3	112,4	110,9
Litwa	47,8	50,2	53,5	55,8	50,4
Łotwa	43,8	46,7	50,5	51,5	47,7
Polska	46,2	47,1	49,5	51,5	55,9
Rumunia	31,7	34,9	37,8	42,7	42,6
Szwecja	110,0	111,5	113,1	112,0	109,0
Węgry	57,0	57,1	56,7	59,1	59,8
Wlk. Brytania	110,0	109,2	105,5	104,7	103,5
Strefa euro	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

PPS – *Purchasing Power Standard* – sztuczna jednostka pieniężna stworzona na potrzeby porównań w statystyce międzynarodowej, służąca wyrażaniu agregatów makroekonomicznych przy wyeliminowaniu różnic w siłach nabywczych poszczególnych walut.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 10.01.2011].

Inną istotną przesłanką decydującą o celowości i możliwości akcesji do strefy wspólnego pieniądza jest również stopień konwergencji realnej, która w odróżnieniu

od nominalnej obejmuje nie tylko podstawowe mierniki ilościowe (inflacja, stopy procentowe itp.), ale faktyczne („realne”) podobieństwo struktur gospodarczych – tj., jak już wspomniano wcześniej, ich cykli koniunkturalnych, poziomu dochodów, wydajności, elastyczności cen i płac itd. Zasadniczo bowiem im mniej zbieżne (podobne) są systemy gospodarcze krajów posługujących się wspólną walutą, tym większe jest niebezpieczeństwo asymetrycznych wstrząsów gospodarczych, w przypadku których jednolita polityka monetarna jest bezradna (nieskuteczna).

Najprostszym i najczęściej stosowanym w analizach miernikiem takiej zbieżności jest PKB *per capita*. Oddaje on – jako agregat – dość dobrze ewentualne rozbieżności pomiędzy poziomami rozwoju poszczególnych krajów. Jak można zauważyć, kraje o PKB najbardziej odstającym od średniej dla strefy euro to Bułgaria (ok. 40% produktu *per capita* wytwarzanego na obszarze wspólnego pieniądza), Rumunia (ok. 43%) i Litwa (ok. 50%, tab. 4). Największa zbieżność charakteryzuje z kolei Wlk. Brytanię (104%), Szwecję (109%) i Danię (111%).

5. Podsumowanie

Po dokonaniu powyższej krótkiej analizy przesłanek decydujących o poszerzeniu strefy euro w najbliższej przyszłości o kolejne kraje można dokonać konkluzji, że sytuacja w tym zakresie nie pozwala na optymizm. Całości nominalnych kryteriów konwergencji – zwłaszcza fiskalnych, ale także inflacyjnego – nie spełnia właściwie żaden z krajów UE posługujących się walutami narodowymi. Najbliższe temu są co prawda Dania i Szwecja, jednak pierwsze z tych państw – według wstępnych danych – utraciło w 2010 r. równowagę budżetową, a drugie – nie włączyło swojej waluty do systemu ERM2. Prognozy wypełniania warunku zbieżności w zakresie tempa wzrostu cen w kolejnych okresach również nie wyglądają pomyślnie. Zgodnie z modelami sformułowanymi przez Komisję Europejską wartość referencyjna stopy inflacji powinna utrzymać się na poziomie 2,3-2,5% do końca roku 2012; do tego czasu kryterium inflacyjne przestałaby spełniać dodatkowo Litwa. Jeśli chodzi o sytuację fiskalną, to prognozy na lata 2011-2012 wskazują z kolei na stopniowy powrót sald finansów publicznych poszczególnych krajów – poza Łotwą i Węgrami – do równowagi, jednak w ciągu dwóch lat jedynie Bułgaria i Szwecja będą wypełniać kryterium zbieżności tego dotyczące. Dług sektora *general government* nadal będzie wykazywał tendencję wzrostową we wszystkich analizowanych krajach poza Szwecją, nie spowoduje to jednak – zgodnie z prognozami Komisji Europejskiej – przekroczenia w okresie 2011-2012 dopuszczalnego limitu przez następne kraje (obecnie zbyt wysoki wskaźnik charakteryzuje Węgry i Wielką Brytanię) [*European Economic...* 2011, s. 192, 202, 204; „Monitor Konwergencji Nominalnej” 2011, s. 6].

Co ważne, uwidocznione przez globalny kryzys niedoskonałości dostosowawcze i strukturalne nierównowagi, także w strefie euro, spowodowały, że większą wagę zaczęto przywiązywać do zagrożeń związanych z integracją walutową, a sprowadzających się głównie do eliminacji kursu walutowego i możliwości różnicowania poli-

tyki monetarnej jako narzędzi stabilizacyjnych. Sytuacja w gospodarce europejskiej na początku roku 2011 w przypadku wielu krajów wciąż skłania do zastanowienia się nad celowością przedsięwzięcia, jakim jest wprowadzenie wspólnego pieniądza – z jednej strony pojawia się wiele sygnałów o możliwym wystąpieniu czy wykluczeniu niektórych państw ze strefy euro, z drugiej – władze i społeczeństwa krajów wciąż poza nią pozostających podchodzą coraz bardziej sceptycznie do likwidacji swoich walut narodowych. W przypadku Polski ma to np. wyraz zarówno w odsuwanym momencie akcesji do ERM2, jak i w podchodzeniu z niewielkim entuzjazmem do projektów restrukturyzacji finansów publicznych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że zasygnalizowane w niniejszym opracowaniu przesłanki dalszego rozszerzania strefy euro pozwalają wnioskować, że z przyczyn zarówno gospodarczych, jak i w pewnym sensie politycznych (niechęć) nie nastąpi to w najbliższym czasie. Najpierw bowiem, jak się wydaje, Europa musi uporać się ze skutkami globalnego kryzysu gospodarczego i oddalić widmo wręcz rozpadu unii walutowej, a dopiero gdy powróci równowaga i stabilizacja (zwłaszcza w zakresie sytuacji budżetowej krajów), do kwestii powiększania obszaru wspólnego pieniądza będzie można ponownie powrócić.

Literatura

- Bąk H., *Interpretacja kryteriów konwergencji*, [w:] *Polska w strefie euro. Szanse i zagrożenia*, red. J. Ostaszewski, Wyd. SGH, Warszawa 2008.
- Borowski J., Brzoza-Brzezina M., Szpunar P., *Exchange rate regimes and Poland's participation in ERM II*, „Bank i Kredyt” 2003, nr 1.
- Borowski J., *Polska i UGW: optymalny obszar walutowy?*, „Materiały i Studia” 2000, nr 115, NBP Warszawa.
- Convergence Report 2004*, Komisja Europejska, Bruksela 2004.
- Convergence Report 2010*, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
- Convergence Report May 2004*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt 2008.
- Convergence Report May 2007*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt 2007.
- Convergence Report May 2008*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt 2008.
- Convergence Report May 2010*, Europejski Bank Centralny, Frankfurt 2010.
- Convergence Report*, European Monetary Institute, Frankfurt 1998.
- Danmarks Nationalbank – www.nationalbanken.dk.
- De Facto Classification of Exchange Rate Regimes and Monetary Policy Frameworks*, IMF, 2009, www.imf.org, 10.01.2011.
- Deroose S., Baras J., *The Maastricht Criteria on Price and Exchange Rate Stability and ERM II*, [w:] *Euro Adoption in Central and Eastern Europe: Opportunities and Challenges*, red. S. Schadler, IMF, Washington 2005.
- European Economic Forecast. Autumn 2010*, Komisja Europejska 2010, <http://ec.europa.eu>, 10.01.2011.
- Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 10.01.2011.
- Frankel J.A., *Real Convergence and Euro Adoption in Central and Eastern Europe: trade and Business Cycle Correlations as Endogenous Criteria for Joining EMU*, [w:] *Euro Adoption in Cen-*

- tral and Eastern Europe: Opportunities and Challenges*, red. S. Schadler, IMF, Washington 2005.
- General Government Data. Autumn 2010*, Komisja Europejska, 2010, <http://ec.europa.eu>, 10.01.2011.
- Gostomski E., *Remedial Measures for Public Finance in the European Union Countries*, [w:] *The Mechanism of Functioning of EMU. Euro Zone Enlargement – the New Members' Perspective*, red. J. Bilski, E. Feder-Sempach, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010.
- Introduction of the Euro in the New Member States. Analytical Report*, „Flash Eurobarometer” 2010, nr 307.
- Kryzys grecki – geneza i konsekwencje*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010.
- Kurkowiak B., *Proces konwergencji realnej w warunkach integracji walutowej*, [w:] *Polska w strefie euro. Szanse i zagrożenia*, red. J. Ostaszewski, Wyd. SGH, Warszawa 2008.
- „Monitor Konwergencji Nominalnej” 2010, nr 8-12 i 2011, nr 1.
- Oreżniak L., *Euro. Nowy pieniądz*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2003.
- Pronobis M., *Polska w strefie euro*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Raporty o konwergencji 2010: zmiany w sposobie kalkulacji wartości referencyjnej dla kryterium stabilności cen*, www.mf.gov.pl, 03.01.2010.
- Schadler S., *Adopting the Euro in Central Europe. Challenges of the Next Step in European Integration*, IMF, Washington 2005.
- Sobczyński D., *Euro. Historia, praktyka, instytucje*, KiK, Warszawa 2002.
- Tchorek G., *Konwergencja realna krajów peryferyjnych strefy euro*, [w:] *Polska w strefie euro. Szanse i zagrożenia*, red. J. Ostaszewski, Wyd. SGH, Warszawa 2008.
- Backé P., Thimann Ch. (red.), *The Acceding Countries' Strategies Towards ERM II and the Adoption of the euro: an Analytical Review*, „ECB Occasional Paper Series” 2004, nr 10.
- Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską* (OJ C 321, 29.12.2006, s. 37).
- Wajda-Lichy M., *Przyczyny eurosceptyzmu w Wielkiej Brytanii wobec Unii Gospodarczej i Walutowej*, UE, Kraków 2007.

Źródło internetowe

- [1] www.nationalbanken.dk, 10.01.2011.

PERSPECTIVES OF ACCESSION OF ANOTHER COUNTRIES TO THE EURO ZONE – AN OVERVIEW

Summary: The author attempts to identify the basic determinants of possible further enlargement of the euro zone. He examines the fulfilment of the convergence criteria by the EU countries that are not using the common currency yet and the possibility of meeting them in the near future. He also deliberates over other conditions, including social and political issues, and concludes that the admission of another countries to the monetary union may be significantly delayed.

Keywords: euro zone, monetary integration, convergence criteria.